

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

PĚSTOUNSKÁ PÉČE

© Zdeňka Králíčková, 2009

ÚČEL

- výkon osobní péče o nezletilé dítě po dobu, po kterou nemohou rodiče o dítě osobně pečovat
- dočasnost
- pravidelné osobní kontakty rodiče s dítětem
- není-li to možné, musí pěstounská péče plnit účel **dlouhodobější osobní péče o dítě** s cílem zajistit dítěti zdravé a stabilní rodinné prostředí
- proto musí být pěstounská péče průběžně **sledována a kontrolována státem**

PRAMENY

■ VNITROSTÁTNÍ

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (č. 2/1993 Sb.)
- ZOR (z. č. 94/1963 Sb.)
- ZSPOD (z. č. 359/1999 Sb.)
- ZSSP (z. č. 117/1995 Sb.)
- OSŘ (z. č. 99/1963 Sb.)

■ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

- ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)
- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD (č. 209/1992 Sb., čl. 8)
- EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ (č. 54/2001 Sb. m. s.)

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z.: České rodinné právo. 3. vyd. Brno: MU, 2006.*
- *Králíčková, Z.: Pěstounská péče po novele. Právo a rodina, 2000, č. 6 - 7.*
- *Králíčková, Z.: Pěstounská péče: mýty versus ústavně konformní interpretace a aplikace zákona o rodině s úvahami de lege ferenda. Právní rozhledy, 2008, č. 9.*

DRUHY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- nukleární rodina
§ 45a - 45d ZOR

- manželé
- jeden z manželů
- jedna osoba

Financování:

- dávky PP
- § 36 - 43 ZSSP

- široká rodina
§ 44 ZSPOD

- zařízení pro výkon PP,
tj. byt pro rodinu s větším
počtem dětí
- SOS dětské vesničky
- vlastní byt pěstouna

Financování:

- dávky PP
- § 36 - 39, 41 - 43 ZSSP
- § 46 ZSPOD (odměna
pěstouna)

PŘEDPOKLADY

- CHYBĚJÍCÍ NEBO NEFUNGUJÍCÍ PŘIROZENÁ RODINA DÍTĚTE
- není vyžadován souhlas rodičů
- SOUHLAS DÍTĚTE
- ZÁJEM DÍTĚTE
- EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ

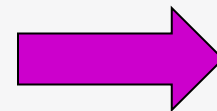
RODIČE

- nemohou, neumí nebo nechtějí s dítětem žít z důvodů:
  - objektivních nebo subjektivních
  - přechodných, krátkodobých i dlouhodobých

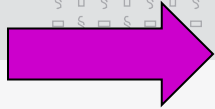

DÍTĚ

- není osvojitelné
- u soudu probíhá řízení o tzv. osvojitelnosti
  - ☛ pěstounská péče na přechodnou dobu
- je osvojitelné, ale tzv. neatraktivní, tedy např. starší, handicapované, má sourozence
- je naděje na návrat do přirozené rodiny

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE

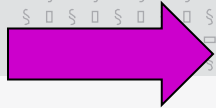
- zájem dítěte je přední hledisko při jakékoli činnosti ve věci dítěte (čl. 3 odst. 1)
- právo dítěte na péči svých rodičů
- participační práva dítěte (čl. 12)
  - právo na názor
  - právo na jeho vyjadřování (přímo nebo prostřednictvím jiné osoby)
  - právo na respektování názoru dítěte

Council of Europe Committee of ministers

Recommendation No. R (87)6

- právo dítěte vyrůstat v přirozené rodině (family of origin)
- pěstounská péče je vždy „náhradní“
- dohlížení nad pěstounskou rodinou
- zachování osobních vazeb dítěte a rodičů
- právo rodičů na informace
- právo rodičů na zrušení pěstounské péče

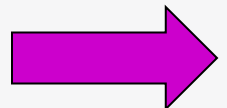

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Case Kutzner versus Německo

*„... tam, kde vznikly rodinné vazby, musí stát
...rozvíjení ..., ... opatření ..., opětovné spojení rodiče a
dítěte ...“*

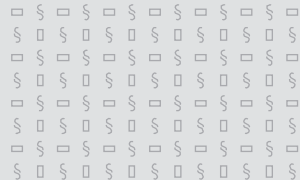

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Case Wallová a Walla versus ČR

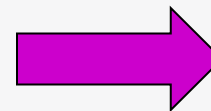
- „... nevyhovující životní podmínky a materiální nedostatek mohou být zhojeny pomocí jiných prostředků než úplným rozdělením rodiny, což je nejradikálnější řešení, které lze použít v nejzávažnějších případech ...“
- „... ani násilí, ani špatné zacházení, ani citové strádání, ani pohlavní zneužívání, ani špatný zdravotní stav, ani psychická nerovnováha rodičů nebyly shledány ...“

ZÁJEMCI O PĚSTOUNSKOU PÉČI

ZOR:

- „fyzické osoby, které poskytují záruku řádné výchovy dítěte“ (§ 45a odst. 1 ZOR) - bezúhonnost
- způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu
- společně jen manželé (§ 45a odst. 1 ZOR)
- jeden z manželů (se souhlasem druhého, výjimky)
- osamělá osoba
- příbuzenství není překážkou
- uspokojivý zdravotní stav

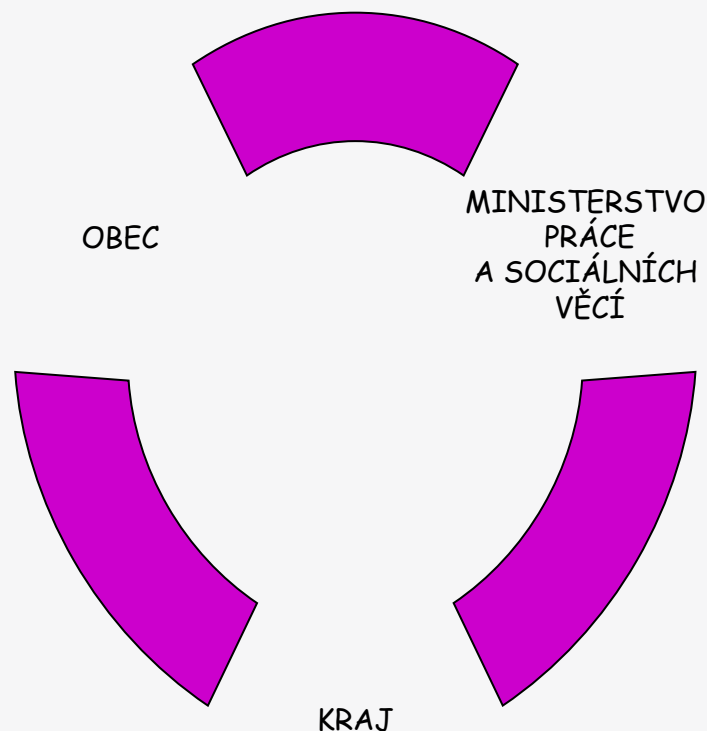
ZSPOD: odborné posuzování (§ 27)

- nejen touha po dítěti, ale i
- motivace
- vlastnosti a osobní dispozice (dušení, fyzické, smyslové)
- zájem vytvořit stabilní a harmonický domov
- ochota zúčastnit se přípravy k přijetí dítěte do rodiny
- zajišťuje OSPOD - profesionální
- cíl: řešení krizové situace dítěte poznamenaného tím, že je nechtěné, opuštěné, týrané, zanedbávané, deprivované
- žádoucí je spolupráce s rodinou
- MPSV: metodické doporučení k realizaci přípravy

ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- upravuje ZSPOD (§§ 19a-27)
- vyhledávání dětí
- vyhledávání zájemců
- vytváření spisové dokumentace
- kraj: evidence
- odborné posuzování
- příprava
- nalezení vhodného „páru“
- právo na seznámení
- právo na před-pěstounskou péči

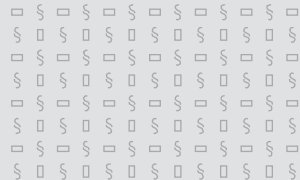

PŘED-PĚSTOUNSKÁ PÉČE

§ 45b ZOR

- ÚČEL: navázání kontaktu
- FAKULTATIVNÍ
- NEJDÉLE 3 MĚSÍCE (§ 45b odst. 2 *in fine* ZOR)
- JE FINANCOVANÁ dle ZSSP
- ROZHODUJE: OSPOD n. SOUD
- FAKTICKY RODIČE

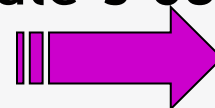

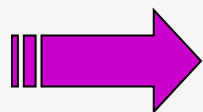

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

§ 45a odst. 2 ZOR

- návrh OSPOD
- rozhoduje: soud
- na dobu:
  - po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat
  - po jejímž uplynutí lze podle § 68a ZOR dát souhlas rodiče s osvojením
  - dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodičů dle § 68 ZOR

srov. vazby na § 27a z. č. 359/1999 Sb., o
sociálně právní ochraně dětí

SOUDNÍ ŘÍZENÍ VE VĚCI PĚSTOUNSKÉ PÉČE

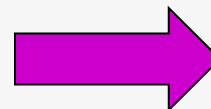
- lze zahájit i bez návrhu zájemců
- řízení ve věci péče o nezletilé: § 176 a násl. o. s. ř.
- účastníci:
  - rodiče, kteří jsou nositeli rodičovské zodpovědnosti (případně poručník)
  - dítě
  - zájemci o pěstounskou péči, příp. zájemce a jeho manžel
- nutný zásadně výslech účastníků - osobně
- není vyžadován souhlas rodičů
- rozsudek: konstitutivní

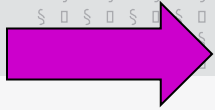

DŮSLEDKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

§ 45c ZOR

- nezanikají vazby na přirozenou rodinu
- jde pouze o osobní péči o dítě

VZTAH RODIČE A DÍTĚ

- statusový vztah rodič a dítě zůstává zachován
- právní vazby na širší rodinu jsou také zachovány
- rodič má zásadně rodičovskou zodpovědnost
- rodič je zákonným zástupcem
- rodič je správcem jmění dítěte
- rodič dítě vychovává v nejširším slova smyslu
- rodič má právo se s dítětem stýkat
- rodič platí výživné na své dítě (státu)

VZTAH PĚSTOUN A DÍTĚ

- pěstoun má povinnost o dítě osobně pečovat
- pěstoun při péči o dítě vykonává **přiměřeně** práva a povinnosti rodičů
- dítě zastupuje jen v běžných věcech
- spravuje záležitosti dítěte jen v běžných věcech
- má-li pěstoun za to, že rodič rozhodl v podstatné věci nikoli v souladu se zájmy dítěte, může se domáhat rozhodnutí soudu
- pěstoun nemá vyživovací povinnost

VZTAH DÍTĚ A PĚSTOUN

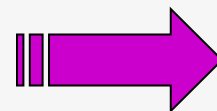
- dítě má povinnost pomáhat v domácnosti pěstouna
- má-li dítě vlastní příjem a žije-li ve společné domácnosti, musí také přispívat na úhradu společných potřeb rodiny

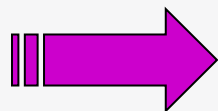
FINANCOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- odměna pěstouna
- příspěvek při převzetí dítěte
- příspěvek na zakoupení motorového vozidla

**zákon č. 117/1995 Sb., o státní
sociální podpoře obsahuje**

**KOEFICIENTY, KTERÝMI JE TŘEBA NÁSOBIT
ČÁSTKY ŽIVOTNÍHO MINIMA STANOVENÉ
V ZÁKONĚ č. 110/2006 Sb., O ŽIVOTNÍM A EXISTENČNÍM MINIMU**

KONTROLA PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- § 19 odst. 5 ZSPOD
- ZAJIŠTUJE OBECNÍ ÚŘAD OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ
- PRAVIDELNÉ NÁVTĚVY DĚTÍ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI

„DOPROVÁZENÍ“ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- NEZISKOVÉ ORGANIZACE
- PODPORA A ODBORNÁ POMOC PĚSTOUNSKÉ RODINĚ
- DOVOLENÉ

ZÁNIK A ZRUŠENÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

ZÁNIK: DOSAŽENÍM ZLETILOSTI DÍTĚTE, ÚMRTÍ

ZRUŠENÍ dle § 45a odst. 3 ZOR:

- ZE ZÁVAŽNÝCH DŮVODŮ
- I BEZ NÁVRHU
- NA NÁVRH PĚSTOUNŮ VŽDY
- ROZHODUJE SOUD

DŮSLEDEK:

- DÍTĚ SE FAKTICKY VRACÍ DO PŮVODNÍ RODINY
- JE NUTNÉ ZKOUMAT MOŽNOST I A SCHOPNOSTI RODIČŮ, PŘÍP. HLEDAT JINÉ FORMY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ

ALTERNATIVNÍ FORMY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- KRIZOVÁ - okamžité umístění, 24 hodin až 3 měsíce
- DIAGNOSTICKÁ - cca 3 měsíce ➔ „co dál“
- PŘEKLENOVACÍ - příprava dítěte na cestu zpět do rodiny, do osvojení, do samostatného života
- RESPITNÍ (úlevná) - „dovolená“ pro rodiče nebo pro dlouhodobé pěstouny
- PRO RODIČE A DĚTI
- SOUKROMÁ - smlouva mezi rodiči a pěstouny